

ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Рябіченка Дмитра Олександровича на тему
«Розвиток системи управління ліквідністю банку з урахуванням
інтересів та впливу стейкхолдерів»,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність обраної теми дослідження. Банк є складною економічною системою, яка у процесі діяльності перманентно взаємодіє з зовнішнім середовищем. У сучасній теорії та практиці банківської діяльності такі зв'язки формалізують через взаємодію з окремими групами зацікавлених осіб (стейкхолдерів), які можуть бути представлені як суб'єктами всередині банку, так і ззовні по відношенню до нього. Концепція орієнтації виключно на інтереси акціонерів банку як головного стейкхолдера є нежиттєздатною за сучасних умов, оскільки призводить до постійного зростання апетиту до ризику з метою швидкого отримання прибутку, не забезпечуючи при цьому достатніх передумов для безперебійного функціонування банку на перспективу. Враховуючи це, на сьогоднішній день спостерігається популяризація стейкхолдерського підходу, механізми впровадження якого в межах окремих управлінських підсистем (управління ризиками, ліквідністю тощо) є недостатньо визначеними, а, зважаючи на беззаперечний зв'язок між рівнем ліквідності, прибутковості та ризиковості банку, можна стверджувати, що тема роботи є актуальною та відповідає вимогам сьогодення.

Зв'язок теми з державними та галузевими науковими програмами, пріоритетними напрямками розвитку науки. Виконання дисертаційної роботи відповідає проблематиці актуальних науково-дослідницьких робіт ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України»: «Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні» (номер державної реєстрації 0103U006965), «Розвиток механізму функціонування банківської системи України під впливом іноземного капіталу» (номер державної

реєстрації 0107U0123112). До звітів за вказаними темами включено висновки автора стосовно підходів до формування фінансової складової системи управління ліквідністю з урахуванням інтересів стейкхолдерів; розрахунку інтегрального показника ліквідності на основі визначення профілю ризику. Автор дисертаційної роботи особисто приймав участь у виконанні зазначених науково-дослідних робіт.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Наукові результати, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, є достатньо аргументованими, логічно взаємопов'язаними і несуперечливими, та характеризуються високим рівнем обґрунтованості, про що свідчить структурна побудова та зміст дисертації, використання статистичної інформації, отриманої як з офіційних джерел, так і в результаті літературного пошуку, виконаного автором, широкий перелік систематизованих та кваліфіковано опрацьованих автором фундаментальних робіт вітчизняних і закордонних науковців.

Мета дисертаційного дослідження, яка полягає в розвитку науково-методичних підходів та розробці практичних рекомендацій щодо побудови системи управління ліквідністю банку з урахуванням інтересів та впливу стейкхолдерів, досягнута та відповідає обраній темі роботи. Зміст сформульованих наукових задач структурно-логічно узгоджений, їх кількість слід вважати достатньою для розкриття обраної теми дисертації і вирішення поставленої мети. Об'єкт і предмет дослідження є узгодженими з метою дисертаційної роботи.

Автор дотримується в роботі логічного та структурованого викладення матеріалу. Висновки, що наводяться в кінці розділів дисертації, є узагальненням дослідження та основою формулювання практичних рекомендацій. Вони не містять внутрішніх суперечностей і мають практичну спрямованість. Запропоновані дисертантом методичні підходи є науково обґрунтованими та дозволяють проводити конкретні розрахунки. Отримані наукові положення

сформульовано коректно, по кожному з них визначено наукові результати, сутність їх новизни та її ступінь.

Крім того, достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, підтверджується публікацією основних результатів дослідження в колективних монографіях та фахових виданнях, в тому числі й іноземною мовою, які мають загальнодержавне та міжнародне значення, оприлюдненням їх на профільних науково-практичних конференціях з широкою географією проведення, які відбулися протягом 2011-2013 років в Україні (м. Черкаси, м. Тернопіль, м. Кременчук, м. Суми, м. Чернівці, м. Донецьк, м. Харків) та Італії (м. Рим), Франції (м. Париж).

Під час написання дисертаційної роботи автор спирався на сучасну методологію наукових досліджень, що підтверджується застосуванням широкого спектру методів аналізу і обробки інформації, зокрема: синтезу, аналізу, порівняння, узагальнення, економіко-математичного моделювання.

Вищевикладене свідчить про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації Рябіченка Д.О.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Підсумовуючи основні висновки і результати дисертаційної роботи, а також особистий внесок здобувача у вирішенні обраної ним науково-прикладної задачі, можна зазначити, що новизна наукових результатів полягає у наступному:

1. Наукова новизна та практична цінність дисертаційної роботи полягає в обґрунтуванні автором науково-методичного підходу до розвитку фінансової складової системи управління ліквідністю та виокремленням блоків реактивного та превентивного управління, в межах яких запропоновано заходи та інструменти управління ліквідністю. Запропонований підхід характеризується врахуванням профілю ризику банку, який визначається за картами Кохонена, і побудовою агрегованого показника ліквідності банку в межах одного кластеру, що включає

банки зі схожими характеристиками. Використання такого підходу дозволяє сформуванню основи для ефективного управління ліквідністю банку як за нормальних умов, так і при зростанні волатильності на ключових ринках.

2. Побудова системи управління ліквідністю банку на основі виокремлення каналів впливу на неї з боку різних груп стейкхолдерів дозволила розмежувати зовнішнє та внутрішнє середовище функціонування системи управління ліквідністю банку та визначити ключові «входи» та «виходи» системи. Використання запропонованої моделі системи формує науково обґрунтоване поле обмежень та вхідних параметрів функціонування системи на основі вимог та рекомендацій окремих груп стейкхолдерів.

3. Суттєве практичне значення мають розвинуті автором методичні засади формування організаційного забезпечення управління ліквідністю банку у вигляді організаційно-інформаційної інфраструктури, що поєднує адміністративний та інформаційний канали впливу на ліквідність банку. Автором враховано вимоги до формування та функціональної взаємодії суб'єктів управління ліквідністю, що висувуються, з одного боку, регуляторами у відповідних нормативних актах, а з іншого – суб'єктами управління банку, виходячи зі специфіки його діяльності. На відміну від існуючих, запропонований підхід враховує принцип варіативності у частині розробки інформаційно-організаційної інфраструктури окремо для малих, великих та середніх банків.

4. Запропонований науково-методичний підхід щодо інтеграції системи управління ліквідністю банку та інших систем стратегічного менеджменту заслуговує позитивної оцінки з огляду на те, що його застосування дозволяє узгодити цільові нормативи ліквідності та таргетовані показники фінансової стратегії банку, що, у свою чергу, забезпечує злагоджене функціонування окремих підсистем управління.

5. Розвинутий автором науково-методичний підхід до формування змісту поняття «ліквідність банку». Зазначене поняття в роботі пропонується розглядати в якості стану банку, який досягається завдяки впровадженню особливого підходу

до ведення бізнесу у частині врахування інтересів ключових стейкхолдерів, та передбачає виконання всіх його зобов'язань у динаміці з метою забезпечення довгострокових умов ведення банківської діяльності та досягнення стратегічних цілей розвитку банку. Слід зазначити, що цей підхід враховує фінансові інтереси банківської установи, та робить акцент на першочерговості їх задоволення шляхом врахування інтересів стейкхолдерів банку. Автором наголошується, що ліквідність банку варто розглядати з позиції ключових стейкхолдерів, які розглядають це поняття, виходячи з власних інтересів.

6. Систематизація факторів впливу на ліквідність банку на трьох рівнях залежно від джерел їх виникнення. Автором було відзначено, що фактори впливу на ліквідність банку формуються не хаотично, тому поділ їх на внутрішні та зовнішні лише частково відображає природу їх походження. На відміну від існуючих підходів, у дисертаційному дослідженні обґрунтовано, що формування факторів впливу на ліквідність банку відбувається під дією інструментів окремих груп стейкхолдерів, що дозволяє в подальшому враховувати їх вплив при побудові та функціонуванні системи управління ліквідністю банку.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження. Наукова цінність та практична значимість одержаних результатів обумовлена можливістю широкого застосування розроблених в дисертації теоретичних і науково-методичних положень банками другого рівня та Національним банком України під час виконання покладених на них функцій, а також вищими навчальними закладами у навчальному процесі.

Підтвердженням можливості використання результатів дисертації в діяльності окремих банків є наявність довідок про впровадження.

Так, пропозиції автора щодо моніторингу ліквідної позиції впроваджено у діяльність філії – Сумського обласного управління АТ «Ощадбанк» (довідка від 15.01.2015 № 01-015/0473); щодо моделей побудови та визначення функціональних зв'язків казначейства банку – в діяльність ПАТ «КБ «Преміум»

(довідка від 28.01.2015 № 2107); щодо впровадження гнучких сценаріїв управління ліквідністю залежно від стану середовища – в діяльність Сумської обласної дирекції ПАТ АБ «Укргазбанк» (довідка від 25.02.2015 № 12-01/3548).

Результати наукових розробок автора використовуються у навчальному процесі Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України» при викладанні дисциплін «Аналіз банківської діяльності», «Казначейські операції в банку», «Корпоративне управління в глобальному економічному просторі», «Фінансовий менеджмент у банку», про що свідчить акт про впровадження від 25.03.2015.

Повнота викладу основних результатів дисертації висновків і пропозицій в опублікованих працях здобувача. Вивчення матеріалів дисертаційної роботи та автореферату дисертанта свідчать про відповідність змісту автореферату основним положенням дисертаційної роботи.

Автореферат оформлений згідно з вимогами п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, повністю в стислій формі передає основні положення дисертації і не містить інформації, яка не була розглянута в роботі.

Кількість, обсяг і якість друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до кандидатських дисертацій за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Результати дисертаційної роботи відображено в 26 наукових працях, у тому числі: 8 статей у наукових фахових виданнях, 4 розділи у колективних монографіях, 9 публікацій у збірниках матеріалів конференцій, 5 публікацій в інших виданнях.

Загальний обсяг опублікованих робіт складає 14,61 друк. арк., з яких особисто автору належить 9,39 друк. арк. У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок дисертанта відображено повною мірою.

У цілому дисертаційна робота відзначається логічністю побудови, завершеністю, обґрунтованістю наукових положень та висновків, сучасним науковим стилем подачі матеріалу. Дисертація містить достатню кількість таблиць, схем, рисунків, які подаються безпосередньо в основній частині дисертації і виносяться в додатки.

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи. Відзначаючи високий рівень обґрунтування і достатню переконливість теоретичних, аналітичних і методичних положень дисертації Рябіченка Дмитра Олександровича, цілісність та логіку викладення матеріалів дослідження, слід зазначити деякі дискусійні положення та недоліки, що мають місце в дисертаційній роботі.

1. На рисунку 1.2 пункту 1.1 (с. 15) наведено рівні ліквідності, найвищим з яких є ліквідність банківської системи. На нашу думку, доцільним було б виокремлення додаткових рівнів (наприклад, міжнародна ліквідність тощо), оскільки присутність іноземного капіталу на ринку призводить до трансполяції ризиків іноземних материнських структур на національний ринок.

2. У пункті 1.3 (с. 49) дисертант зазначає такі етапи в межах процесного підходу до управління ліквідністю банку, як планування, аналіз, контроль та регулювання, проте у час усних теоретичних та практичних розробках з даної тематики досить часто розрізняють етапи планування та прогнозування. З огляду на це, співвідношення між цими етапами потребує додаткового пояснення або ж обґрунтування доцільності використання лише одного з них.

3. У додатку Е (с. 214-216), що відповідає тексту роботи пункту 2.1 дисертації, автором наводиться перелік принципів корпоративного управління в адаптованому вигляді для їх застосування при управлінні ліквідністю. Одним з таких принципів є «відкритість та прозорість», в межах застосування якого дисертантом пропонується оприлюднення інформації як за результатами, так і в процесі управління ліквідністю банку, проте оприлюднення внутрішньої інформації може призвести до непередбачуваних змін у поведінці зовнішніх

стейкхолдерів (у першу чергу клієнтів); тому цей принцип повинен бути уточнений або усунутий з тексту роботи.

4. На рисунку 2.5 (с. 84) та далі по тексту пункту 2.1 дисертації автором визначено субординаційні зв'язки між спостережною та виконавчою радою директорів за дворівневої моделі, проте далі по тексту вживається поняття «рада директорів». Потребує конкретизації питання, яка з рад директорів (спостережна чи виконавча) мається на увазі, оскільки в Україні відповідно до чинного законодавства в банках функціонує дворівнева модель, а узагальнене поняття «рада директорів», як правило, вживається при однорівневій (унітарній) моделі.

5. У пункті 2.3 (с. 104) обґрунтовується доцільність застосування методики Expected Shortfall для вартісної оцінки ризиків на противагу Value-at-risk для подальшого розрахунку обсягу економічного капіталу і в якості аргументу на користь цього твердження наведено той факт, що методика VaR є прийнятною лише в умовах нормального розподілу ймовірностей, який не притаманний для складних економічних систем, особливо у періоди криз. Проте автором не розглянуті варіанти поєднання методики VaR з іншими методами аналізу (в першу чергу стрес-тестування), які досить часто зустрічаються та ефективно використовуються у практичній діяльності банків.

У роботі наявні стилістичні погрішності та окремі неточності. Проте, у цілому зазначені зауваження не знижують високий рівень дисертаційної роботи та суттєво не впливають на її загальну позитивну оцінку.

Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України. Дисертаційне дослідження Рябіченка Дмитра Олександровича є завершеною, самостійно виконаною, кваліфікованою науковою працею. За результатами проведених автором досліджень отримані нові науково обґрунтовані результати щодо розвитку теоретичних положень та удосконалення методичного забезпечення і практичних рекомендацій з розвитку системи управління ліквідністю банку з урахуванням інтересів та впливу стейкхолдерів.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті та поставленим завданням, які повністю вирішені у процесі дослідження. Основні положення роботи, які виносяться на захист, мають елементи наукової новизни, рівень яких («вперше», «удосконалено» та «набули подальшого розвитку») визначено коректно.

Автореферат є ідентичним за змістом та відображає основні положення дисертації. Наукові положення, що виносяться на захист, повністю відображені у публікаціях здобувача, які відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України. Подана до захисту дисертаційна робота характеризується науковим стилем, матеріал викладено в логічній послідовності, що забезпечує доступність його сприйняття. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Напрямок дисертаційного дослідження відповідає профілю спеціалізованої вченої ради та паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

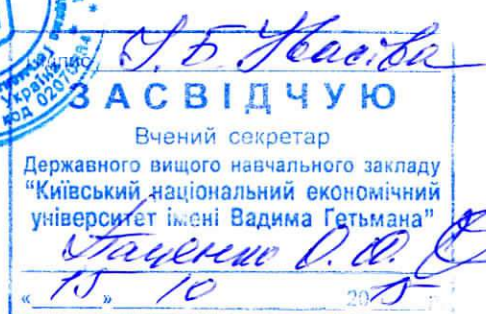
На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертаційне дослідження Рябіченка Дмитра Олександровича на тему «Розвиток системи управління ліквідністю банку з урахуванням інтересів та впливу стейкхолдерів» за змістом і оформленням відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її автор – Рябіченко Дмитро Олександрович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

Професор кафедри банківської справи
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»,
доктор економічних наук, професор

І.Б. Івасів

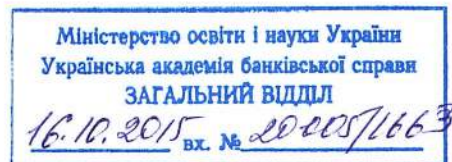
ВІДГУК
офіційного опонента
на дисертацію Рябіченка Дмитра Олександровича на тему
«Розвиток системи управління ліквідністю банку з урахуванням інтересів
та впливу стейкхолдерів»,
подану на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність обраної теми дослідження. Питання забезпечення банківської ліквідності завжди перебувають у центрі уваги науковців і практиків, оскільки вона є важливим фактором успішної діяльності і стійкості банку, відображенням ефективності управління його активними і пасивними операціями. Незадовільний стан ліквідності спричиняє проблеми з виконанням банківських розрахунків, обслуговуванням клієнтів та поверненням вкладів. Неспроможність банку відповісти за своїми зобов'язаннями в повному обсязі у встановлений термін підвищує його вразливість перед кризовими процесами.

Загострення політичної нестабільності в Україні, вихід українських банків з АР Крим, значне зменшення обсягу клієнтської бази (особливо в Донецькій та Луганській областях), а також значний відтік строкового ресурсу вкрай негативно вплинули на ліквідність та платоспроможність банківської системи. Так, протягом 2014 р. обсяг високоліквідних активів зменшився на 3,76% (6,08 млрд. грн.) і станом на 01.01.2015 р. складав 155,64 млрд. грн.

З огляду на це постає питання побудови ефективної системи управління ліквідністю банку, яка б забезпечувала його функціонування у довгостроковій перспективі і дозволяла гнучко поглинати зовнішні шоки, які формуються під впливом широкого кола зацікавлених осіб, які взаємодіють з банком (стейкхолдерів). Впровадження стейкхолдерського підходу в практичну діяльність, як правило, розглядається на рівні банку в цілому, проте особливої уваги заслуговує питання трансформації окремих підсистем банку (в тому числі й з управління ліквідністю) за такої концепції, що й обумовлює актуальність теми дисертаційного дослідження та визначає його мету та завдання.

Зв'язок теми з державними та галузевими науковими програмами, пріоритетними напрямками розвитку науки. Дисертаційна робота виконана в рамках базових науково-дослідницьких робіт ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України»: «Сучасні технології фінансово-банківської діяльності в Україні» (державний реєстраційний номер 0103U006965); «Розвиток механізму функціонування банківської системи України під впливом іноземного капіталу» (номер державної реєстрації 0107U0123112).

До звітів за вказаною тематикою увійшли пропозиції дисертанта щодо: побудови фінансового каналу управління ліквідністю в частині врахування та збалансування інтересів різних груп стейкхолдерів; визначення профілю ризику банку та науково-методичних засад формування блоків реактивного та превентивного управління ліквідністю на цій основі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Наукові результати, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, є достатньо аргументованими, логічно взаємопов'язаними і несуперечливими, характеризуються високим рівнем обґрунтованості, про що свідчить структурна побудова та зміст дисертації, використання статистичної інформації, отриманої як з офіційних джерел, так і в результаті літературного пошуку, виконаного автором, широкий перелік систематизованих та кваліфіковано опрацьованих фундаментальних робіт вітчизняних і зарубіжних науковців.

Мета дисертаційного дослідження, яка полягає у розвитку науково-методичних підходів та розробці практичних рекомендацій щодо побудови системи управління ліквідністю банку з урахуванням інтересів та впливу стейкхолдерів, відповідає обраній темі роботи та досягнута. Зміст сформульованих наукових задач структурно та логічно узгоджений, їх кількість слід вважати достатньою для розкриття обраної теми дисертації і вирішення поставленої мети. Об'єкт і предмет дослідження є узгодженими з метою дисертаційної роботи.

Автор дотримується в роботі логічного та структурованого викладення матеріалу. Висновки, що наводяться в кінці розділів дисертації, є узагальненням дослідження та основою формулювання практичних рекомендацій. Вони не містять внутрішніх суперечностей і мають практичну спрямованість. Запропоновані дисертантом методичні підходи є науково обґрунтованими та дозволяють проводити конкретні розрахунки. Отримані наукові положення сформульовано коректно, по кожному з них визначено наукові результати, сутність їх новизни та її ступінь.

Крім того, достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, підтверджується публікацією основних результатів дослідження в колективних монографіях та фахових виданнях, які мають загальнодержавне значення, оприлюдненням їх на профільних науково-практичних конференціях з широкою географією проведення, які відбулися протягом 2011-2015 років у містах Софія (Болгарія), Черкаси, Тернопіль, Кременчук, Суми, Чернівці, Донецьк, Харків, Рим (Італія), Париж (Франція).

Під час написання дисертаційної роботи автор спирався на сучасну методологію наукових досліджень, що підтверджується застосуванням широкого спектру методів аналізу і обробки інформації, зокрема: синтезу,

аналізу, узагальнення, порівняння та економіко-математичного моделювання.

Вищевикладене свідчить про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації Рябіченка Д.О.

Аналіз результатів, представлених на захист. На захист автором представлено такі наукові результати:

1. Науково-методичний підхід до формування фінансового каналу управління ліквідністю банку на основі розрахунку інтегрального показника (с. 126-163).

Суть результату: основою для побудови фінансового каналу управління ліквідністю слугувало визначення профілю ризику банку та подальший розрахунок на цій основі інтегрального показника ліквідності. За результатами аналітичних процедур запропоновано в межах фінансового каналу управління ліквідністю банку виокремлювати блоки превентивного та реактивного управління, що дозволяє враховувати зміни бізнес-моделі самого банку, а також зміни у поведінці банків зі схожими параметрами функціонування.

Наукова новизна результату полягає в тому, що по-перше, попереднім етапом розрахунку інтегрального показника ліквідності є визначення профілю ризику банку на основі карт Кохонена, тобто побудова блоку превентивного управління та моніторинг стану ринку відбувається в межах банків одного кластеру, по-друге, до розрахунку рівня ліквідності включено показники, що відображають схильність банку до ризиків.

Доведеність. Результат доведено через використання економетричного апарату: теорії нечітких множин, нейронних мереж. Висновки та пропозиції автора впроваджено у практичну діяльність філії – Сумського обласного управління АТ «Ощадбанк» (довідка від 15.01.2015 № 01-015/0473) та Сумської обласної дирекції ПАТ АБ«Укргазбанк» (довідка від 25.02.2015 № 12-01/3548).

Пріоритетність в отриманні цього результату підтверджується публікаціями 7, 13, 20 за списком в авторефераті.

Зауваження: відповідно до авторського підходу розрахунок інтегрального показника ліквідності здійснюється в межах визначених за картою Кохонена паттернів, що об'єднують банки зі схожим профілем ризику, проте за результатами апробації та розрахунку інтегрального показника нез'ясованим залишається питання наявності значних розбіжностей у рівні ліквідності для банків з однаковим профілем ризику.

2. Формування системи управління ліквідністю банку з урахуванням впливу стейкхолдерів (с. 66-82).

Суть результату: формалізація каналів впливу на ліквідність банку в межах системи управління нею.

Наукова новизна результату: у роботі чітко розмежовано адміністративний, фінансовий та інформаційний канали впливу на ліквідність банку та визначено механізм впливу стейкхолдерів в межах кожного з них, що

забезпечує дотримання принципу варіативності за окремими каналами впливу при розробці та в процесі функціонування системи управління ліквідністю банку та дозволяє сформувавши обмеження системи, що визначаються як зовнішніми (регулятори), так і внутрішніми (суб'єкти управління) стейкхолдерами банку.

Доведеність. Результат доведено на основі використання системного підходу, методів теоретичного узагальнення, аналізу і синтезу.

Пріоритетність в отриманні цього результату підтверджується публікаціями 5, 6, 19, 22, 24 за списком в авторефераті.

Зауваження: 1) у поданій на рис. 2.4 (с. 81) системі управління ліквідністю банку можна було б представити не лише вплив, а й інтереси стейкхолдерів банку у сфері управління ліквідністю;

2) оскільки у темі дисертаційної роботи окреслено дослідження розвитку системи управління ліквідністю, більш детальна конкретизація поняття «розвиток» стосовно цієї системи ще більше б посилила логіку викладення матеріалу.

3. Формування інформаційно-організаційної інфраструктури системи управління ліквідністю банку (с. 84-100).

Суть результату: запропоновано комбінування організаційних моделей функціонування ради директорів, комітетів та казначейства банку для цілей управління ліквідністю з урахуванням специфіки роботи банку та визначених переваг і недоліків існуючих моделей.

Наукова новизна результату: на відміну від існуючих підходів до розробки організаційного забезпечення управління ліквідністю банку, автор враховує той факт, що розмір та особливості діяльності банку створюють специфічні вимоги до функціонування органів, задіяних у процесі управління ліквідністю банку, тому на основі базових моделей корпоративного управління дисертантом розроблено інформаційно-організаційну інфраструктуру управління ліквідністю окремо для малих, середніх та великих банків.

Доведеність. Результат доведено на основі використання методів теоретичного узагальнення, порівняння, аналізу і синтезу для визначення й чіткого розподілу функціональних та інформаційних зв'язків між суб'єктами управління в межах кожної з запропонованих моделей інформаційно-організаційної інфраструктури. Результат враховано у практичній діяльності ПАТ «КБ «Преміум» (довідка від 28.01.2015 № 2107).

Пріоритетність в отриманні цього результату підтверджується публікаціями 2, 3, 4, 11, 15, 23 за списком в авторефераті.

4. Розробка науково-методичного підходу щодо збалансування інтересів стейкхолдерів при побудові фінансового каналу управління ліквідністю банку (с. 102-121).

Суть результату: запропоновано розглядати систему управління

ліквідністю банку у взаємозв'язку з іншими підсистемами стратегічного менеджменту банку.

Наукова новизна результату: у дисертаційній роботі система управління ліквідністю в цілому та фінансовий канал зокрема розглядаються не відокремлено, а у тісному взаємозв'язку з системою стратегічного планування банку через використання збалансованої системи показників, що дозволяє сформувати вхідні та цільові межі та обмеження у сфері управління ліквідністю банку при одночасному досягненні загальних цілей його діяльності завдяки врахуванню інтересів зацікавлених осіб.

Доведеність. Результат доведено на основі встановлення цільових значень ключових показників ефективності в межах збалансованої системи показників з урахуванням інтересів стейкхолдерів.

Пріоритетність в отриманні цього результату підтверджується публікаціями 1, 16, 17, 25, 26 за списком в авторефераті.

Зауваження: віддаючи належне запропонованій автором роботи концепції, варто зауважити, що додаткового тлумачення та пояснення потребують практичні аспекти визначення цільових та граничних значень показників ліквідності, які б дозволяли підтримувати ліквідну позицію на прийнятному рівні та одночасно дозволяли б реалізувати фінансову стратегію банку в цілому.

5. Уточнення змістового наповнення поняття «ліквідність банку» (с. 20-29) .

Суть результату: на основі аналізу праць вітчизняних та зарубіжних науковців у частині дослідження стратегій управління ліквідністю банку та підходів до визначення даного поняття, подано авторське визначення поняття «ліквідність банку».

Наукова новизна результату: автор зосереджує увагу на необхідності розгляду ліквідності банку з позиції різних груп стейкхолдерів на різних рівнях управління, що дало змогу конкретизувати економічну сутність ліквідності банку як об'єкта управління і тим самим сприяло формуванню концептуальних меж дисертаційного дослідження.

Доведеність. Результат доведено на основі теоретичного узагальнення та використання критичного аналізу, систематизації, історико-логічного методу, методу порівняння.

Пріоритетність в отриманні цього результату підтверджується публікаціями 10, 21 за списком в авторефераті.

Зауваження: у цілому погоджуючись з позицією автора щодо визначення даного поняття, вважаємо за доцільне більш детальне пояснення зв'язку між пропозицією банком нових продуктів та його ліквідністю.

6. Систематизація факторів, що впливають на ліквідність банку (с.30-45).

Суть результату: на основі критичного огляду літературних джерел автором визначено склад факторів впливу на ліквідність банку та розвинуто їх класифікацію.

Наукова новизна результату: на відміну від існуючих підходів до виокремлення класифікаційних ознак факторів впливу на ліквідність банку, які, як правило, передбачають їх розподіл на внутрішні та зовнішні, запропонований автором підхід базується на визначенні джерел виникнення цих факторів, які у роботі тісно пов'язані з поведінкою окремих груп стейкхолдерів, що сприяє визначенню природи цих факторів.

Доведеність. Результат доведено на основі теоретичного узагальнення джерел походження факторів впливу на ліквідність банку, аналізу і синтезу цих факторів за окремими рівнями відповідно до впливу стейкхолдерів.

Пріоритетність в отриманні цього результату підтверджується публікаціями 12, 14, 18 за списком в авторефераті.

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження. Наукова цінність та практична значимість одержаних результатів обумовлена можливістю широкого застосування розроблених в дисертації теоретичних і науково-методичних положень щодо збалансування інтересів стейкхолдерів при функціонуванні системи управління ліквідністю банку.

Основні положення та наукові результати, викладені в роботі, можуть бути застосовані як у процесі здійснення безвиїзного нагляду за діяльністю банків другого рівня з боку Національного банку України, так і самими банками у процесі управління ліквідністю.

Підтвердженням можливості використання результатів дисертації в діяльності окремих банків та регулятивних органів є наявність довідок про впровадження.

Так, пропозиції автора щодо моніторингу рівня ліквідності впроваджено у практичну діяльність філії – Сумського обласного управління АТ «Ощадбанк» (довідка від 15.01.2015 № 01-015/0473); щодо організації діяльності казначейства банку в частині виконання ним функцій з управління ліквідністю – в діяльність ПАТ «КБ «Преміум» (довідка від 28.01.2015 № 2107); щодо інформаційного забезпечення режимів антикризового управління ліквідністю – в діяльність Сумської обласної дирекції ПАТ АБ «Укргазбанк» (довідка від 25.02.2015 № 12-01/3548).

Результати наукових розробок автора використовуються у навчальному процесі Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи Національного банку України» при викладанні дисциплін: «Аналіз банківської діяльності», «Казначейські операції в банку», «Корпоративне управління в глобальному економічному просторі», «Фінансовий менеджмент у банку» (акт про впровадження від 25.03.2015).

Повнота викладу основних результатів дисертації, висновків і

пропозицій в опублікованих працях здобувача. Вивчення матеріалів дисертаційної роботи та автореферату дисертанта свідчать про відповідність змісту автореферату основним положенням дисертаційної роботи.

Автореферат оформлений згідно з вимогами пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, повністю в стислій формі передає основні положення дисертації і не містить інформації, яка не була розглянута в роботі.

Кількість, обсяг і якість друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України, що висувуються до кандидатських дисертацій за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Результати дисертаційної роботи відображено в 26 наукових працях, у тому числі 8 робіт опубліковано в наукових журналах і збірниках наукових праць, що є фаховими з економіки; 9 публікацій у матеріалах конференцій; 4 розділи у колективних монографіях та 5 статей в інших виданнях, у тому числі 2 – іноземною мовою у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз. Загальний обсяг опублікованих робіт складає 14,61 друкованих аркушів, з яких особисто автору належить 9,39 друкованих аркушів. У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок дисертанта відображено повною мірою.

Дискусійні положення та недоліки дисертаційної роботи визначені в аналізі одержаних автором результатів. У цілому, зазначені зауваження не знижують високий рівень дисертаційної роботи та суттєво не впливають на її загальну позитивну оцінку.

Загальна оцінка дисертації та її відповідність встановленим вимогам Міністерства освіти і науки України. Дисертаційне дослідження Рябіченка Дмитра Олександровича є цілісною, завершеною, самостійно виконаною кваліфікованою науковою працею. Дисертаційна робота відзначається логічністю побудови, завершеністю, обґрунтованістю наукових положень та висновків. За результатами проведених автором досліджень отримані нові науково обґрунтовані результати щодо розвитку теоретичних положень та удосконалення методичного забезпечення і практичних рекомендацій з управління ліквідністю банку з урахуванням інтересів та впливу стейкхолдерів.

Зміст дисертації відповідає визначеній меті та поставленим завданням, які повністю вирішені у процесі дослідження. Основні положення роботи, які виносяться на захист, мають елементи наукової новизни, рівень яких («вперше», «удосконалено» та «набули подальшого розвитку») визначено коректно.

Автореферат є ідентичним за змістом та відображає основні положення дисертації. Наукові положення, що виносяться на захист, повністю відображені у публікаціях здобувача, які відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України. Подана до захисту дисертаційна робота характеризується науковим стилем, матеріал викладено в логічній послідовності, що забезпечує доступність його сприйняття. Структура й обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Напрямок дисертаційного дослідження відповідає профілю спеціалізованої вченої ради та паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота Рябіченка Дмитра Олександровича на тему «Розвиток системи управління ліквідністю банку з урахуванням інтересів та впливу стейкхолдерів» за змістом і оформленням відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її автор – Рябіченко Дмитро Олександрович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

доцент кафедри банківської справи
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця,
кандидат економічних наук

І. М. Чмутова

Підпис к.е.н., доц. Чмутової І.М.
засвідчую:
вчений секретар ХНЕУ ім. С. Кузнеця,
к.е.н., доц.

О. В. Писарчук